

Ett enkelt alternativt inkomstskattesystem finns

Den franske matematikern Cauchy fann för 160 år sedan principerna för ett skattesystem, som är enklare och därmed mer lättöverskådligt än vårt nuvarande men som ändå ger samma möjligheter till inkomstomfördelning, visar Jan-Erik Nowacki.

En del idéer är alltför bra för att kastas på idéernas sophog. Till dessa idéer hör tanken om ett skattesystem med konstant utbyteskoefficient. Den franske matematikern Cauchy formulerade redan år 1821 de matematiska grunderna för sådana skattesystem. Under 70-talet har idén ofta tagits upp i Sverige – dock utan politisk framgång.

Vad är då en utbyteskoefficient? Grovt sett kan utbyteskoefficienten sägas vara den viktigaste storheten i ett progressivt skattesystem på samma sätt som procentsatsen i ett proportionellt skattesystem.

Ett progressivt skattesystem enligt Cauchys metod har följande fördelar jämfört med det nuvarande systemet:

- Då man sätter skatteskalorna behöver endast en enda koefficient bestmmas (givet bruttoinkomstfördelning och det allmännas inkomstbehov) istället för en hel trappstegskurva. Detta borde underlätta förhandlingar om och förståelsen av skatteskalorna.
- En klart definierad rättvisenorm genomsyrar systemet och enligt denna norm behandlas låg- och höginkomst-

tagare lika vid inflation eller en allmän välbästandökning.

- Inget marginalskaftet eller knyckar i skatteskalorna behövs vid någon mystisk gräns för höginkomsttagare. Marginalskatten stiger ständigt men är ändå alltid under 100 procent.
- Genom att ändra utbyteskoefficienten från 1 till 0 kan man övergå från en rent proportionell skatt till lika nettolön för alla oavsett bruttolön. Tal mellan 0 och 1 ger upphov till olika grad av progressivitet. Systemet i sig torde därför kunna tillfredsställa alla politiska schatteringar.
- Systemet kan utvecklas till att på ett logiskt sätt inkludera även bidragssystemet. Skattesystem enligt Cauchy ger nämligen automatiskt upphov till negativ skatt. Den negativa skatten minskar antalet onödiga transfereringar.
- Om ett skatte- och bidragssystem av denna typ införs kan man klart inse att det lönar sig att arbeta. Man garanteras nämligen att en viss bruttolöneökning också resulterar i en enkelt förutsägbar nettolöneökning.

Så fungerar det!

Så här tänkte kanske Cauchy när han konstruerade sina kurvor: "Ekonomisk lycka det är att öka sin nettolön med ett visst antal procentenheter. En som

JAN-ERIK NOWACKI är verksam vid Studsvik Energiteknik och Thermia Energiteknik.

tjänar en miljon netto och ökar sin nettointkomst med ett hundra tusen netto blir troligen lika lycklig som en person som tjänar tio tusen netto och ökar sin inkomst med ett tusen netto.”

I Cauchys skattesystem är därför de *procentuella* nettolönehöjningarna proportionella mot de *procentuella* bruttolönehöjningarna eller:

$$\frac{\text{Nettolöneökningen}}{\text{Nettolönen}} = \text{Utbyteskoefficienten}$$

$$\times \frac{\text{Bruttolöneökningen}}{\text{Bruttolönen}}$$

(Detta kallas fortsättningsvis för Cauchys norm.)

Vid första anblicken tror man lätt att påståendet ovan endast ger upphov till proportionella skatteskalor, men så är inte fallet – allt beror på utbyteskoefficienten. Om utbyteskoefficienten är 1 får man visserligen proportionella skatteskalor men om utbyteskoefficienten är 0, får alla samma nettolön oavsett bruttolön. För värden mellan 0 och 1 får man ganska normala progressiva skatteskalor. Det nuvarande skattesystemet har tex en utbyteskoefficient på i genomsnitt 0.66 mellan bruttolöner på 0 och 200 000 kr (se figur 1, kurva 81C). De föreslagna reformerna av skatteskalorna under våren 1981 skulle resultera i en utbyteskoefficient på ca 0.85 då de är fullt genomförda. Detta innebär att en medborgare vid en bruttolöneökning på 10 procent får sin nettolönehöjning ökad från 6.6 procent till 8.5 procent (allt i ungefärliga termer). Givet bruttolönsfördelningen och statens inkomstbehov kan man reglera hela fördelningspolitiken med en enda parameter – utbyteskoefficienten.

Negativ skatt – ett sätt att inkludera bidragssystemet

Kurva 81C är endast anpassad till skattesystemets inverkan. Om man även tar hänsyn till bidragens inverkan på netto-

Tabell 1.

Personer	Konsumtionsenheter
1 vuxen	1.0
2 vuxna	1.8
1 barn 0–9 år	0.4
1 barn 10–15 år	0.6
1 barn 16–18 år	0.7

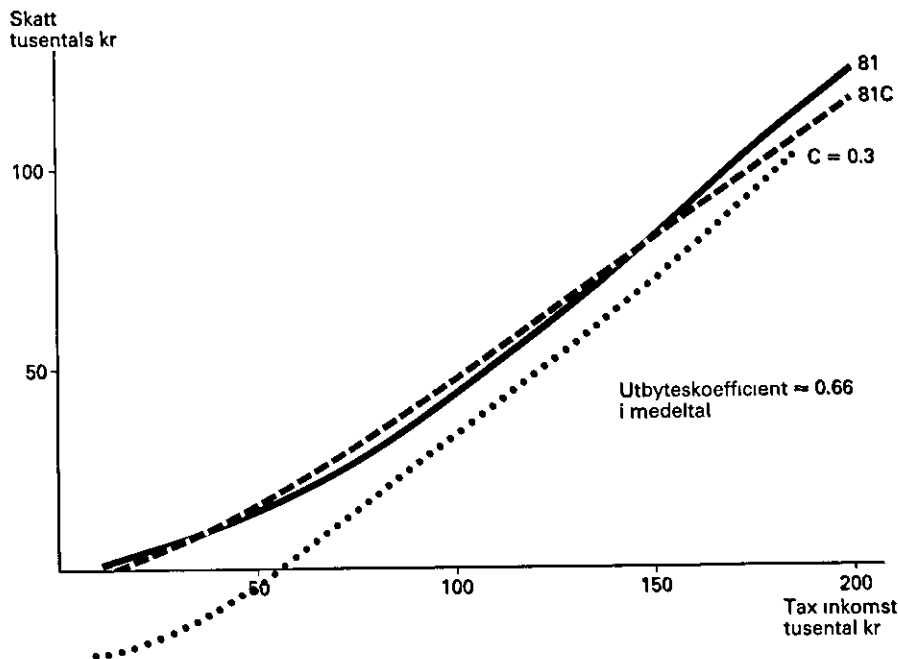
lönen får man givetvis en annan kurva. För låga inkomster blir då nettolönen större än bruttolönen pga bidragen. Kurva "C = 0.3" visar en Cauchykurva med utbyteskoefficienten 0.3 och negativ skatt som ett godtyckligt exempel.

Ett förslag till familjebeskattning

När man beskattar någon form av affärsverksamhet, tex ett tillverkningsföretag, är det självklart att man lägger skatten på företaget som en enhet och inte på de enskilda avdelningarna eller individerna i företaget var för sig. Tanken är att när det inte existerar några barriärer för penning- eller varuflöden inom en verksamhet, kan man lägga en "begränsningsyta" runt verksamheten och beskatta denna som en enhet.

En vanlig familj liknar i mycket en affärsverksamhet. Man har vanligen inga ekonomiska barriärer mellan familjemedlemmarna men en ekonomisk barriär utåt. Intäkterna läggs i en gemensam kassa varifrån utgifterna betalas. Från bostadsbidragssynpunkt tillämpas också en familjesyn, där familjen betraktas som ett kollektiv inklusive barnen. Från skattesynpunkt däremot har man en individuell beskattning av familjemedlemmarna. Eftersom marginaleffekterna av bortfallande bidrag ofta är av samma storleksordning som marginaleffekten från den ökade skatten vid ökad inkomst, har man åstadkommit ett blandsystem mellan individuell och kollektiv "skatt" för familjen. Hela kretsloppet mellan skatter och bidrag – "rundgången" – är svårgenomskådligt och bör er-

Figur 1.

sättas med ett enklare system. En möjlighet är att vid familjebeskattningen lägga ihop intäkterna från alla individer i familjen inklusive barnen och eventuellt andra personer som ingår i hushållet. Denna sammanlagda intäkt delas sedan med det antal konsumtionsenheter som ingår i hushållet. Ett förslag till hur antalet konsumtionsenheter kan beräknas framgår av *tabell 1* (SCB).

Man får då en *intäkt per konsumtionsenhet* som är ett någorlunda rättvisande mått på vilken standardnivå familjen lever. Skatteprocentsatsen kan beräknas utgående från denna intäkt. Om intäkten per konsumtionsenhet blir alltför låg kan familjen få pengar från skattemyndigheten i form av negativ skatt. Givetvis måste man ställa vissa krav på begreppet familj – t ex att alla bor under samma tak och att det inte finns några ekonomiska barriärer mellan familjemedlemmarna.

Om man vill stimulera en ökad nativi-

tet kan man höja konsumtionsenhetstalet för barn. Genom att öka antalet konsumtionsenheter för två vuxna om båda arbetar, jämfört med om endast en arbetar, kan man vidare ekonomiskt motivera hemmavarande att i ökad utsträckning söka sig ut i förvärvslivet.

Konsekvenser för kommunalskatten

I ett skattesystem baserat på Cauchys norm passar den proportionella kommunalskatten dåligt in. Helst bör även kommunalskatten göras progressiv med samma utbyteskoefficient som statskatten. Detta är inte liktydigt med att kommunernas möjlighet att själva bestämma det totala skatteuttaget tas bort. Om man absolut vill behålla en proportionell kommunalskatt måste den vara avdragsgill vid statsskatteberäkningen för att Cauchys norm skall gälla.

Genomförande

Att införa ett konsekvent skatte- och bidragssystem enligt Cauchys norm som skisserats innebär säkerligen stora svårigheter. Många grupper i samhället måste övertygas om att normen i sig är fördelningspolitiskt neutral – åtminstone innan utbyteskoefficienten satts. För att övertyga dessa samhällsgrupper fordras att en kärna av människor, som tror på systemet men som kanske har mycket olika politiska åsikter, bildas och propagerar för Cauchys norm. Om man sedan

lyckas vinna riksdagens majoritet för ett skatte- och bidragssystem enligt Cauchy, återstår ytterligare stora svårigheter på det administrativa planet.

Det är troligen enklast att börja med att anpassa en Cauchy-kurva till den gällande statsskatten. Några år därefter kan även kommunalskatten göras progressiv enligt Cauchys norm. Efter ytterligare en tid kan bidragssystemet successivt avvecklas och ersättas med den negativa skatten. Därvid minskar utbyteskoefficienten efterhand.